

ХТО ХОЧА ШЧАСЛИВА ЖЫЦЬ, ТОЙ ПРАЦУ ПАВІНЕН ЛЮБІЦЬ

Мы пазнаёмімся з новымі творамі на тэму працы і адносін да працавітых людзей розных прафесій, вызначым ролю прафесіі ў жыцці чалавека.

Мы працягнем вучыцца:

- ✓ тлумачыць учынкi дзейных асоб, выказваць свае адносіны да іх;
- ✓ разумець, у чым заключаецца асноўная думка прачытаных твораў;
- ✓ падрабязна пераказваць змест прачытаных апавяданняў;
- ✓ выразна чытаць вершы з гэтага раздзела, перадаваць іх настрой.

Варта задумацца. Якую ролю ў жыцці людзей выконвае праца?

(Пачне) наліва́ць (зярняты) — нападўняцца чым-небудзь вадкім, сакавітым.

Сноп — звязка зжатых сцёблаў збажыны з каласамі.

Ба́бка — дзесяць снапоў збожжа, са-стаўленых разам для прасушвання і на-крытых распасцёртым снапом.

Дзяжа́ — драўляная пасудзіна, у якой рашчынялі хлеб.

Паты́ліца — задняя частка галавы.

Мару́дны — павольны, няспешны.

Вы́ган — месца каля вёскі, дзе пасецца жывёла.

Лагчы́на — нізкае месца сярод схілаў, нізіна.

Лёгкі хлеб

Беларуская народная казка

Касіў на лузе касец. Змарыўся і сеў пад ку-стом адпачыць. Дастаў торбачку, развязаў і па-чаў есці.

Выходзіць з лесу галодны воўк. Бачыць — касец пад кустом сядзіць і нешта есць.

Падышоў да яго воўк:

— Ты што ясі, чадавеча?

— Хлеб, — адказвае касец.

— А смачны ён?

- Дзіва што смачны!
- Дай мне пакаштаваць.
- Калі ласка!

Адламаў касец кавалак хлеба і даў ваўку. Спадабаўся ваўку хлеб. Ён і кажа:

— Хацеў бы я кожны дзень хлеб есці, але дзе яго даставаць? Парай, чалавеча!

— Добра, — кажа касец, — навучу цябе, дзе і як хлеб даставаць!

І пачаў ён вучыць ваўка:

— Перш-наперш трэба зямлю ўзарайце...

— Тады і хлеб будзе?

— Не, браце, пачакай. Потым трэба забаранавіць...

— І можна хлеб есці? — замахай воўк хвостом.

— Што ты, пачакай яшчэ. Раней трэба жыта пасеяць...

— Тады будзе хлеб? — аблізнуўся воўк.

— Не яшчэ. Дачакайся, пакуль жыта ўзыдзе, халодную зіму перазімуе, вясной вырасце, потым закрасуе, потым пачне наліваць зярняты, потым спець...

— Ох, — уздыхнуў воўк, — вельмі ж доўга чакаць. Але цяпер-то ўжо я наемся хлеба ўволю!

— Дзе там наясіся! — перапыняе касец. — Рана яшчэ. Спачатку спелае жыта трэба зжаць, потым у снапы звязаць, снапы ў бабкі паставіць. Вецер іх правее, сонейка прасушыць, тады вязі іх на ток...

— І есці хлеб буду?

— Які нецярплівы! Спачатку трэба снапы абмалаціць, зярняты ў мяшкі сабраць, мяшкі ў млын завезці ды мукі намалоць...

— І ўсё?

— Не, не ўсё. Муку трэба замясіць у дзяжы і чакаць, пакуль цеста падыдзе. Тады ў гарачую печ пасадзіць.

— І спячэцца хлеб?

— Але, спячэцца хлеб. Вось тады і наясіся яго, — скончыў касец навуку.

Задумаўся воўк, потым пачухаў лапай патыліцу і кажа:

— Не! Гэта работа занадта марудная і цяжкая. Лепш парай мне, чалавеча, як лягчэй ежу здабываць.

— Ну што ж, — кажа касец, — калі не хочаш цяжкі хлеб есці, параю табе лёгкі. Ідзі на выган, там конь пасецца.

Пайшоў воўк на выган. Ubачыў каня:

— Конь, конь! Я цябе з'ем.

— Што ж, — кажа конь, — еш. Толькі спачатку здымі з маіх ног падковы, каб не ламаць табе зубы аб іх.

— І то праўда, — згадзіўся воўк.

Нагнуўся ён падковы здымаць, а конь як стукне яму капытом у зубы...

Перакуліўся воўк ды ходу.

Прыбег да рэчкі. Бачыць — на беразе гусі пасуцца. «Ці не з'есці мне іх?» — думае. Потым і кажа:

— Гусі, гусі! Я вас з'ем.

— Што ж, — адказваюць гусі, — еш. Але спачатку зрабі нам адну паслугу перад смерцю.

— Якую? — пытаецца воўк.

— Паспявай нам, а мы паслухаем.

— Гэта можна. Спяваць я мастак.

Сеў воўк на купіну, задраў галаву і давай выць. А гусі крыламі — мах, мах! Узняліся і паляцелі.

Злез воўк з купіны, правёў гусей вачамі і пайшоў далей ні з чым.

Ідзе ды лае сябе апошнімі словамі: «Ці ж не дурань я, га? Навошта я згадзіўся спяваць гусям? Ну, цяпер, каго ні сустрэну — з’ем!»

Толькі ён так падумаў, бачыць — на полі чарада авечак пасецца, а пастух спіць. Нагледзеў воўк у чарадзе самага большага барана, схапіў яго і кажа:

— Баран, баран, я цябе з’ем.

— Што ж, — кажа баран, — такая мая доля. Але каб не мучыцца мне доўга, ды і табе каб не ламаць зубы аб мае старыя косці, стань лепш вунь у той лагчынцы і разяў рот, а я ўзбягу на ўзгорак, разганюся і сам ускочу табе ў рот.

— Дзякуй за парад, — сказаў воўк.

Стаў ён у лагчынцы, разявіў рот і чакае. А баран узбег на горку, разагнаўся ды — бух! — рагамі ваўка ў галаву. Аж іскры пасыпаліся з вачэй у ваўка.

Ачухаўся воўк, пакруціў галавою і разважае:
— Цікава: з'еў я яго ці не?

А тым часам касец скончыў работу і ідзе да хаты.

Пачуў ён ваўковыя словы і кажа:

— З'есці не з'еў, але паспытаў лёгкага хлеба.

1. Чаму, на вашу думку, у касца было што паесці, а воўк быў галодны?
2. Як вы лічыце, што дапамагло касцу стаць такім мудрым, цяроплівым і практычным чалавекам?
3. Ці спадабалася ваўку навука касца? Чаму?
4. Чаму касец на развітанне накіраваў ваўка да каня?
5. Паразважайце, чаму гусі, баран змаглі ўратавацца ад бяды. Ці ўдалося ваўку пакаштаваць «лёгкага хлеба»?
6. Як вы разумееце сэнс выразуў: «пачухаў лапай патыліцу», «іскры пасыпаліся з вачэй» і «ачухаўся воўк»?
7. Разгледзьце ілюстрацыі да казкі (с. 51, 54). Да якіх эпізодаў твора яны зроблены?
8. Прачытайце казку па асобах.
9. Якія з прыказак тлумачаць сэнс казкі?

ПРЫКАЗКІ

- Без працы няма чаго хлеба шукаці.
- Найсмачнейшы хлеб ад сваёй працы.
- На языку — хоць куды́, а на працы — ні-куды́.
- Дзе шчырая праца — там густа, а дзе ляно-та — там пуста.

Давайце абмяркуем. Раствлумачце, што значыць *лёгкі хлеб, цяжкі хлеб*.

У свеце прыгожага

1. Разгледзьце рэпрадукцыю карціны Алены Флёравай «Бацька і сын».

2. Адкажыце на пытанні.

- 1) Чаму мастачка дала карціне такую назву?
- 2) Дзе знаходзяцца бацька і сын? Па чым вы здагадаліся?
- 3) У які час сутак адбываецца касьба? Якія прыкметы сведчаць пра гэта? Чаму так думаеце?
- 4) Як выглядаюць бацькавы рукі? Пра што сведчыць іх выгляд? Чаму мастак паказала бацькавы рукі на пярэднім плане?
- 5) З ахвотай хлопчык вучыцца касіць ці без усякага жадання? Па чым вы мяркуеце?
- 6) Чаму бацька траціць свой час на вучобу малога сына?
- 7) Хто адлюстраваны на заднім плане? Чым яны заняты?
- 8) Як аўтар карціны адносіцца да сваіх герояў? Чаму вы так думаеце?

Маўленчая размінка. Правільна вымаўляйце гукі [г], [ў], [ц'] у час чытання ўрыўка з верша.

Ганаруся

Будаўнік, мантажнік, слесар,
Вас я рад заўжды вітаць.
Многа розных ёсць прафесій,
Трэба мне адну абраць...

Міхась Пазнякоў.